

ЛІТЕРАТУРА

1. Державна соціальна програма забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/273-2018-%D0%BF> с.26
2. Кісь О.Р. Жіноча історія як напрямок історичних досліджень: становлення феміністської методології. Режим доступу: <http://history.org.ua/JournALL/journal/2012/2/11.pdf> с.160
3. Ромедер Ю. Методы и средства музейной работы: педагогика обслуживания отдельного посетителя в музее // Музееведение и охрана памятников: научно-реферативный сборник. Вып. 2. - М. 1980.
4. Топилко О.В., Белоусова Т.К. Основні форми і методи роботи з дитячою і підлітковою аудиторією в Національному Києво-Печерському історико-культурному заповіднику (з практичного досвіду відділу музейно-освітньої роботи). Режим доступу: http://ipood.com.ua/data/NAUKOVI_CENTRY/UNESCO/Publications/Museum_mater2017.pdf
5. Cameron D.F. The museum, a temple or the forum // Curator: the museum j.1971. Vol.14, p.14-24
6. Lerner G. Reconceptualizing differences among women // Journal of Women's History. – 1990. – №1 (3). – P.107.

Татьяна Дрожжина, Татьяна Иаева МУЗЕЙ ЖЕНСКОЙ И ГЕНДЕРНОЙ ИСТОРИИ – ПРОСТОР ДЛЯ ДИАЛОГА

В статье рассмотрено значение Музея женской и гендерной истории для неформального образования в области гендерного равенства для разных слоев населения. Показано использование современных технологий музейной коммуникации, особенности создания музейной экспозиции и методов общения с посетителями/-цами. Определены некоторые возможности музейной коммуникации в плане изменений ценностных представлений людей и принятия идей гендерного равенства в обществе.

Ключевые слова: Музей женской и гендерной истории, история женщин, музейная коммуникация, ценностные представления, пространство для диалога.

Tatyana Drozhzhina, Tatyana Iaeva MUSEUM OF FEMALE AND GENDER HISTORY - PROTOR FOR DIALOGUE

The importance of the Museum of Women's and Gender History for non-formal education in the field of gender equality for different segments of the population is considered in the article. The use of modern technologies of museum communication, specific of the creation of a museum exposition and methods of communicating with visitors is shown. Some possibilities of museum communication about the changes in the value orientations of people and the adoption of ideas of gender equality in society are defined.

Key words: Museum of Women's and Gender History, history of women, museum communication, value orientations, space for dialogue.

342.726:176.5

Олена Зайцева

ПРАВОВА ОСВІТА: ВИЗНАЧЕННЯ ЯВИЩА ПРОСТИТУЦІЇ ЯК СЕКСУАЛЬНОЇ ЕКСПЛУАТАЦІЇ, ЩО ПОРУШУЄ ПРАВА ЛЮДИНИ

У статті визначено ставлення сучасного суспільства до проблеми проституції як форми «сучасного рабства», окреслені прояви вітчизняного спротиву протидії торгівлі людьми, названо низку міжнародних документів, якими підкреслюється неприпустимість проституції у сучасному цивілізованому світі. Наголошено, що виправдання проституції сприяє торгівлі людьми. Подолання цього ганебного явища – одне з ключових завдань сучасної України.

Ключові слова: торгівля людьми, проституція, права людини.

© Зайцева Олена

Протидія торгівлі людьми, в тому числі з метою сексуальної експлуатації – складова частина визначених ООН ключових напрямків розвитку, ухвалених у 2015 р. на Саміті ООН. У XXI ст., коли більшість людей вважає, що рабство вже у минулому, торгівля людьми – це один з найприбутковіших кримінальних бізнесів, поряд з торгівлею наркотиками та зброєю. У Європі торгівля людьми є одним з найбільш швидко зростаючих злочинів, а Великобританія у 2015 р. прийняла закон, який так і називається – «Про сучасне рабство».

Дуже проблемною залишається ця сфера і для України. За даними Державного департаменту США, «Україна є джерелом, місцем транзиту і призначення чоловіків, жінок і дітей, які стають жертвами торгівлі, примусової праці і сексуального використання як в Україні, так і в сусідніх країнах». Лише у 2017 р. Україна змогла вийти з так званого «чорного списку» країн, де процвітає торгівля людьми. За 6 місяців 2018 р. в Україні було виявлено 186 фактів торгівлі людьми з яких переважна частка – справи щодо сексуальної експлуатації (108 справ).

Враховуючи складність та масштаби проблеми, надзвичайно важливо включати в освітній процес пояснення першопричин торгівлі людьми та проституції, варіанти боротьби з цими явищами, результати використання тієї чи іншої моделі у практиці різних країн. Складність цієї теми не лише в тому, що вона досить табуована і, разом з тим, торкається основоположних прав людини: на свободу та особисту недоторканість, на вільний вибір праці, на право бути вільними від жорстокого або принижуючого поводження, від утримання в рабстві тощо. Складність ситуації також в тому, що будь-який бізнес хоче захистити свої прибутки і прагне їх збільшити, а бізнес торгівлі

людьми та проституції дуже потужний, тому у всьому світі спостерігається суттєвий і організований супротив спробам протидіяти торгівлі людьми. У сфері проституції такий супротив може мати цілий ряд проявів:

- заповнення інформаційного поля потрібною бізнесу інформацією (наприклад, витіснення фактів та загальної статистики окремими емоційними історіями);

- заперечення наявності насильницького елемента (зокрема, дискусії про згоду);

- проведення заходів, навчань та тренінгів з метою рекламування проституції та її «доходності» (в т.ч. серед студентства);

- лобіювання нової, невизнаної міжнародним правом та національними законодавствами країн термінології («секс-робота») тощо.

Наслідки можна спостерігати всюди: визначення проституції як порушення прав людини для багатьох новина, хоча воно міститься у Конвенції ООН, яку Україна ратифікувала; результати легалізації проституції у окремих регіонах та країнах катастрофічні, але ця інформація доступна лише після ретельних пошуків; для деяких державних структур можуть навіть проводитись навчання з використанням термінології, що не відповідає законодавству та положенням міжнародних документів. Такі обставини дуже ускладнюють як пошук надійних джерел викладачами, так і сприйняття інформації молоддю, яка отримує від інформаційного середовища суперечливі дані.

На що варто спиратися? По-перше, це вже згадана Конвенція ООН про боротьбу з торгівлею людьми і з експлуатацією проституції третіми особами, ратифікована Україною. Даний документ визначає, що «проституція і зло, яке супроводжує її, –

торгівля людьми, несумісні з гідністю і цінністю людської особи і загрожують добробуту людини, сім'ї і суспільства». Також у Конвенції визначається, що «сторони в цій Конвенції зобов'язуються накладати кару на кожного, хто для вдоволення похоті іншої особи: 1) зводить, умовляє або спокушає з метою проституції іншу особу, навіть за згодою цієї особи; 2) експлуатує проституцію іншої особи, навіть за згодою цієї особи». Таким чином, даний документ, обов'язковий для України та інших країн, які ратифікували Конвенцію, визначає проституцію як таку, що суперечить статтям 5 та 12 «Загальної декларації прав людини». Відповідно до вказаної Конвенції, проституція є порушенням основоположних прав людини незалежно від наявності згоди особи, залученої в проституцію.

Чому ж проституцію можна вважати сексуальною експлуатацією? Глосарій ООН 2017 р. визначає сексуальну експлуатацію (sexual exploitation) як будь-яке зловживання або спробу зловживання вразливістю, нерівністю або довірою з сексуальною метою, в тому числі, але не обмежуючись, задля отримання грошової, соціальної чи політичної користі від такої сексуальної експлуатації. Згідно Глосарія, сексуальна експлуатація також включає «транзакційний секс», «вимогу транзакційного сексу» та «експлуаторські відносини». Термін «вимога транзакційного сексу» (solicitation of transactional sex) замінив більш ранній термін «вимога/використання проституції» (solicitation of a prostitute), а термін «транзакційний секс» (transactional sex) – визначається як секс, включаючи дії сексуального характеру чи інші дегуманізуючі, принизливі та експлуаторські дії, в обмін на гроші, товари, послуги чи іншу винагороду (що

відповідає поняттю проституції). Таким чином, спираючись на визначення, дані в Глосарії ООН, проституція є різновидом сексуальної експлуатації. Аналогічно, Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми визначає, що «експлуатація включає в себе, принаймні, експлуатацію проституції інших осіб чи інші форми сексуальної експлуатації».

Які основні моделі протидії торгівлі людьми, в тому числі з метою сексуальної експлуатації, відомі на сьогодні? Завдяки потужному лобі представників бізнесу торгівлі людьми, більшість доступної інформації стосується легалізації проституції. Проте, у дослідженні під егідою Європарламенту («Про сексуальну експлуатацію, проституцію та їх вплив на гендерну рівність») вказано, що проституцію не може бути визнано легітимним бізнесом хоча б тому, що вона суперечить фундаментальним правам людини і принципу гендерної рівності, а «нормалізація проституції чи торгівлі людьми або будь-яка їх легалізація — це легалізація сексуального рабства і гендерної нерівності для жінок». Спільне дослідження ситуації у 116 країнах, яке провели науковці з кількох університетів Німеччини і Великої Британії, підтвердило, що в середньому в державах, де легалізовано проституцію, зростає торгівля людьми. Німецька професорка права, докторка наук Рахель Гугель, яка захистила дисертацію з проблем законодавчого регулювання проституції, зазначає, що Німеччина обрала «принципово помилковий підхід... Щоб захистити жінок, проституцію має бути обмежено, а клієнтів – покарано».

В міжнародному праві останнім часом чітко спостерігається тенденція, згідно з якою основні зусилля у боротьбі з торгівлею людьми та

сексуальною експлуатацією мають бути спрямовані на попит. Так, Конвенція Ради Європи про заходи щодо протидії торгівлі людьми називає попит однією з засадничих причин торгівлі людьми. Протокол від 15 листопада 2000 року про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, та покарання за неї, що доповнює Конвенцію ООН проти транснаціональної організованої злочинності, вимагає від держав-учасниць «уживати або вдосконалювати законодавчі або інші заходи... спрямовані на протидію попиту, що породжує експлуатацію людей, особливо жінок і дітей, в усіх її формах, оскільки це призводить до торгівлі людьми».

Саме такий підхід – боротьбу з попитом – було запроваджено у Швеції в 1999 році (Шведська модель, Nordic model). В той час це було нове правове рішення – повне звільнення осіб в проституції від будь-яких видів покарань та встановлення покарання для тих, хто створює попит: сутенерів, посередників, торгівців людьми та безпосередньо – для покупців (клієнтів) осіб у проституції. Таким чином Швеція стала першою державою, яка на практиці застосувала настанови, що зараз вже закріплені в міжнародному праві – протидіяти попиту і не переслідувати осіб у проституції. З часом той самий шлях обрали Норвегія, Ісландія, Канада, Республіка Ірландія, Франція, Північна Ірландія, ще декілька країн стоять на шляху до відповідних змін у своєму законодавстві. Позитивні результати такої політики проявляються не лише у зменшенні рівня насильства щодо осіб у проституції, але й у зміні ставлення до проституції, зокрема серед молоді (недопущення думки про можливість купити іншу людину), підтримка місцевим населенням такого законодавства теж з часом зростає.

Одночасно змінюється та посилюється допомога особам в проституції – розробляються не лише програми психологічної підтримки, але й програми допомоги виходу з проституції (за бажанням). Високу ефективність моделі підтверджує Резолюція Ради Європи 2014 року, яка прямо вимагає від держав розглянути криміналізацію купівлі проституції як ефективний інструмент протидії торгівлі людьми. Звіт Ради Європи «Проституція, торгівля людьми та сучасне рабство в Європі», на якому базувалася названа резолюція, підтверджує, що шведська модель боротьби з проституцією – найкраще правове рішення серед усіх країн-членів Ради Європи.

В Україні тема торгівлі людьми була досить ретельно вивчена українськими дослідниками в дисертаціях в розрізі кримінального права, але тема сексуальної експлуатації в рамках міжнародного права, концепції прав людини, моделей протидії сексуальній експлуатації як складовій торгівлі людьми з точки зору контролю попиту, майже не піднімалася. Відповідно, є досить мало наукових матеріалів, на які можна було б спиратися, в тому числі під час освітнього процесу. Залишається сподіватись, що ця тема приверне увагу молодого покоління та буде глибше досліджена в Україні, в тому числі з точки зору впливу на гендерну рівність.

Антоніу Гутерреш, Генеральний секретар Організації Об'єднаних Націй нещодавно публічно наголосив, що "нам потрібно показати світу нашу рішучість припинити торгівлю людьми, допомогти жертвам і карати відповідальних осіб за їхні злочини". На разі за участі міжнародних організацій, НДО та урядів окремих держав відбуваються активні дискусії на тему найбільш ефективних моделей боротьби з торгівлею людьми: дискусії про те,

які концепції та моделі є ефективними та відповідають правам людини, вимогам сучасного світу, як розуміти та втілювати боротьбу з попитом, які покарання і проти кого мають бути застосовані. Від того, яким шляхом далі йтиме міжнародне право та національне право держав в цій сфері, наскільки

якісно та позитивно наукове та освітнє товариство зможе вплинути на цей процес, великою мірою залежить те, чи зможемо ми наблизитися до рівності статей, зменшити обсяги гендерно-обумовленого насильства, та як розвиватимуться права людини в цілому.

Елена Зайцева ПРАВОВОЕ ОБРАЗОВАНИЕ: ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЯВЛЕНИЯ ПРОСТИТУЦИИ КАК СЕКСУАЛЬНОЙ ЖКСПЛУАТАЦИИ, КОТОРАЯ НАРУШАЕТ ПРАВА ЧЕЛОВЕКА

В статье определено отношение современного общества по проблеме проституции как форме «современного рабства», очерчены проявления отечественного сопротивления торговле людьми, названы ряд международных документов, которыми подчеркивается недопустимость протитуции в современном цивилизованном обществе. Подчеркнуто, что оправдание протитуции способствует торговле людьми. Преодоление этого явления – одно из ключевых заданий современной Украины.

Ключевые слова: торговля людьми, протитуция, права человека.

Yelena Zaitseva ownership: determination of prosecution as sexual exploitation that violates human rights

The article defines the attitude of modern society to the problem of prostitution as a form of "modern slavery", out lines the manifestations of domestic stance to combating human trafficking, a number of international documents that emphasize the inadmissibility of prostitution in the modern civilized world are named. It was emphasized that just ification of prostitution promotes human trafficking. Overcoming of this shameful phenomenon is one of the key tasks of modern Ukraine.

Keywords: human trafficking, prostitution, human rights.

УДК 364.63-055.2

Оксана Кравченко, Алла Войтовська, Максим Скочко

АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ЖІНКАМИ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ НАСИЛЛЯ

Проаналізовано проблеми насильства в сім'ї. Виокремлено ознаки жінок-жертв сімейного насилля. Методами дослідження даної роботи є: спостереження, аналіз наукової літератури, метод узагальнення, анкетування та ін. Розглянуто корекцію негативних станів щодо налагодження зв'язків у сім'ї. Узагальнено основу сімейного неблагополуччя. Досліджено обізнаність студентства спеціальності «Соціальна педагогіка» щодо проблем жінок на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Визначено, що студенти четвертих курсів більш обізнані про соціальні проблеми жінок та можливості їх вирішення через організовану соціально-педагогічну практику у соціальних службах міста, передбачену навчальним процесом спеціальності, та знаннями з теоретичних дисциплін їх професійно-практичної підготовки. Розроблено рекомендації стосовно підвищення якості надання соціальних послуг жінкам-жертвам домашнього насилля. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в дослідженні проблем одиноких матерів.

Ключові слова: соціальна, робота, жінки, насильство, жінки-жертви сімейного насилля

Проблема викорінення насильства в сім'ї є актуальною для нашої країни і кожного громадянина, оскільки її суть у порушенні прав людини і прав члена родини у сім'ї. Сім'я повинна бути «колискою демократії», а не

насильства, надавати безпеку, затишок, радість, наснагу до діяльності, життя, спілкування, що є можливим тільки за умови відсутності у ній насильства будь-яких видів і проявів. Причиною насильства в сім'ї багато дослідників